

JUHA-MATTI HUUSKO

TEATTERIA KUHMOSSE

Tämä versio on tehty 14. joulukuuta 2020

Sisältö

Vuodet 1907-1918 5

Vuodet 1907-1918

Vahvistettaviksi

Vahvistettaviksi on senaatille tämän kuun 24. päivänä esitetty Kuhmoniemen nuorisoseuran ja säräisniemen työväenyhdistyksen säännöt.

Kajaanin lehti 27.5.1907

— **Vahvistettaviksi** on senaatille t. k. 24 p. esitetty Kuhmoniemen nuorisoseuran ja säräisniemen työväenyhdistyksen säännöt.

Vähän Kuhmoniemen nuorisoseuran historiaa

Kajaanin Lehti 25.4.1910

Kun ajan henki oli ruvennut paikkakuntamme kehittyneimpiä henkilöitä ikäänkuin käskevästi vaatimaan johonkin toimeen, sen kaiken kolottavan yksitoikkoisuuden poistamiseksi joka paikkakunnalla vallitsi, niin katsottiin olevan syytä perustaa nuorisoseura ja kun on yleensä tunnustettava, että ei mikään muu voi taistella nykyaikaisen ristiriitaisen elämän yläpuolella, niin kaikkia kansaluokkia yhteensitovana ja valistavana, kun nuorisoseura, jos vaan sitä eivät ole määräämässä itsekkäät luonteet, jotka aina tahtovat olla yksin hyviä ja oikeassa. Niinpä perustettiin nuorisoseura, jonka säännöt tulivat vahvistetuiksi 24. toukokuuta 1907.

Kun nyt tämä nuori ja paikkakunnalle aivan tuntematon uutisasukas oli tullut, vaikkakin, omaa syntyperää, ja vieläpä perin suomalaisista kulttuuriakin, niin kohtasivat tietysti vaikeudet samalla. Mutta missä ei vaikeuksia siellä ei myöskään voitettavaa. Lähemmin vastustajien yksityisseikkoihin kajoamatta, olkoon tässä vaan sivumennen sanottu että "siveellisyys" ja "kristillissiveellisyys" löivät vasaransa vastakkain, mikä ei kumminkaan saanut aikaan sen enempää mullistusta, kun että herättää rauhallisessa ihmisessä ajatuksen: Kukahan on se, tässä matoisessa maailmassa, joka on oikeassa.

Mutta vuoden toimittuaan tahtoi seura vähän levähtää, varmaankin suurinna syynä toimihenkilöitten puute, josta sitten johtuu jäsenienkin puute. Ennen lepoaan on kumminkin seura toiminut siksi tarmokkaasti, että on saanut jonkunmoisen omaisuuden, niin että nyt, kun seura vuonna 1909 tammikuussa alkoi taas uusilla voimilla toimintansa, niin oli paljon helpompi alkaa, kun oli paljon valmista. Vaan nytpä uhkasikin uusi voima tehdä uudet urotyöt. Jo viime keväänä päätettiin oman talon saanti varmaksi ja sitä varten on ostettu eräs rakennus ja myöskin laudat sahattu. Ei saata ollenkaan sanoa että nytkään ei olisi vastuksia ollut. Jo viime vuodella oli seuran vaikea saada huoneita millään hinnalla, johon voisi päätään kallistaa. Kun seura sitten viime keväänä pani toimeen yleiset iltamat, niin täytyi ne pitää erään hyväsydämisen seuran jäsenen tuvassa; pyydettiin kyllä kansakouluakin, jossa, niinkuin jokainen ymmärtää, olisi ollut paljon väljempi viettä iltamat, vaan se oli liian monipuolisten esteiden takana, niin että täytyi vaan ihmetellä, sillä muualla on aivan tavallista että nuorisoseura saa iltamat kansakoululla pitää. Mutta kaikista pikku vastuksista huolimatta on seuramme pyrkinyt vaan kohti sen tarkoituspäätä. On pidetty kilpahihtojakin, viime keväänä 18. huhtikuuta seppelöitiin ensi kertaa elämässään omalla paikkakunnallaan urheilusta Kuhmon nuorukaisia ja kokonaista 15 henkilöä saivat voiton merkin rintaansa, joka myöskin oli toivottua tänä keväänä ja opittuun tapaan niin tehtiinkin. Nyt on seurallamme taas yksi suuri puuha takanaan, ja se on arpajaisten toimeen paneminen ensi kesän aikana. Viimme kesänä oli aikomus ne panna toimeen, vaan kesän lemmettäret antoivat päihdyttävän juoman toimihenkilöille, niin että lupa-aika meni ohi. Nyt koetamme pitää varamme, ettei enää sama uudistuisi.

Tämän vuoden aikana on muuten annettu nuorisoseuran kärsiä oman perheensä keskuudessa paljon surkuteltavaa. Jotkut seuramme miehiset jäsenet ovat ruvenneet kannattamaan eräitä "viina saksoja" ostamalla ja juomalla niiltä viinaa. Tuo surkuteltava seikka nimittäin on saanut Kuhmon kirkolla käydä aivan rahassa eteenpäin, kun mikäkin valtion laitos. On myyty väkijuomia aivan tavallisesti, melkein joka sunnuntai on humalaisia reuhannut ympäri kirkonkylän taloja ja milloin on nuorisoseuran perheiltamat ollut, niin jotkut sen jäsenet ovat uskaltaneet tulla humalassa sinne. Kun johtokunta lupasi antaa eroituksen uhalla muistutuksia, niin jotkut erosivat pois seurasta, uhaten lopettaa koko seuran toiminnan, mutta vääryydellä on lyhyet jälet, sanotaan. Ja niin se onkin. Ne jäsenet, jotka erosivat noiden juopuneiden yllytyksestä, ovat jo tulleet seuraan jäseniksi uudelleen ja ne pahimmat saavatkin olla erossa. Muuten olisi koko nuorisoseuran velvollisuus ruveta kaikin voimin taistelemaan noita viinanmyyjiä vastaan ja näyttää että onko todella asiat niin pitkällen jo menneet ettei mikään voima pysty niitä kukistamaan.

Niin paljon on seurallamme vastuksia ja tehtäviä ollut ja on edelleenkin voitettavanaan. Sillä työ, joka nuorisoseuralle kuuluu, on useammalle sen jäsenellekin tuntematon. Ja henkisestä eteenpäin menemisestä olkoon tässä vielä sivumennen sanottu, että se on ollut huonoa ja pysyy myöskin semmoisena niinkauan, kunnes seura pääsee kaiken puolin vakaantuneempaan asemaan, saa "oman tuvan ja oman luvan". Sentähden pyrkiköönkin jokainten jäsen omasta kohdastaan siihen päämäärään, että kykenee jotakin vakavaa omasta kohdastaan päättämään eikä aina ole personatoin tusina ihminen, jolla ei ole enempää mitään – ja jokainen muistakoon: "että auttaos itseäs, niin herrakin auttajas on". Y.

Kirje Kuhmosta

Erityisemmin mieltäjännittävien asiain puutteessa alotetaan puhella tavallisesti kertomalla sääsuhteista.

Niinpä täytyy minunkin mainita, että kaikki mekin on saatu kärsiä niin hyvät kuin huonotkin ilmat, niin kylmät kuin lämpimätkin säät, vaikka emme ole olleet niin herkäät niistä ulkomaailmalle valittelemaan. Lunta se sateli täälläkin parhaana kesäsydännä eli juhanuksen aikaan, ja kylmät tuulenvihurit ovat tuon tuostakin paljasjalaiset kylän tieltä hävittäneet. Se on kuitenkin luonnon laki, että pahankin ilman perästä paistaa päivä selkeästi. Niinpä on taasen käsissä sellaiset helteet, että kyllä vesi otsasta tihkuu, jos vähänkin jotain toimii. Kauniit ilmat ovat kuhmolaisetkin houkutellut miltei kaikki heinäntekoon, vaikka useat arvelevat vielä heinänsä liian keskenkasvuiseksi. Vuodontulo heinistä mahtanee tulla jotakuinkin tyydyttävä, vaikka alkukesästä näytti hyvin epätoivoiselta. Samaten muisakin laihoissa. Rukiit osaksi jäivät harvoiksi, mutta aivan huonoksi sanottavaa vuotta ei siinäkään tule.

Noista meidän henkisistä harrastuksistamme minä olisin halulla vähän kertonut, mutta mitäpä niistä kertoisin, kun meillä kuhmolaisilla ei sellaisia paljon ole. Luonto on varmaan järjestänyt meidän henkiset toukomaamme yhtä karupohjaisiksi kuin taloudellisetkin, että siinä on perin vaikea saada ensin siementäkin itämään, mutta vielä vaikeampi saada kunnollista satoa.

Seuroja ja yhdistyksiä meillä kyllä jo alkaa olla useammanlaisia, että niiden avulla kyllä jo suuriakin voisi aikaansaada, jos olisi intoa ja innostusta.

Onhan pitäjässämme jo neljä maamiesseuraa, kaksi nuorisoseuraa, työväenyhdistys, palokunta ynnä muuta. Mitä tulee maamiesseuroihin, niin tuskin lienee aikomustakaan vaikutusta ulottaa säännöissä määrättyjä virallisia kokouksia ulommaksi. Nuorisoseuroista tuntuu Vieksin seura olevan vielä hengissä, koska sen jäsenet aikaajottain kokoontuvat keskustelemaan asioistaan, jopa toisinaan vapaa iltamiakin koittavat hommata. Tämän seuran toimintaa vaikeuttaa kyllä suuresti se ikävä kepponen, minkä säännöt tekivät vahvistusmatkallaan.

Matkalle lähtivät jo viime syksynä evästettyinä matkaa varten tarvittavalla rahasummalla, mutta sen koommin ei ole mitään tietoa tullut niiden nykyisestä olinpaikasta. Lienevätkö jääneet rahan vähyden tähden kiini tai olisiko raha siksi miellyttänyt, että karkulaisena livistivät vapaampiin oloihin, eli mahdollisesti kävi niin, että näin syrjäseudulta lähteneenä ei osannut olla matkan perillä tarpeeksi kohtelias, joten sattui jossain lauseessa olevalla liialla sanalla taikapa jollain loppuhenkilöillä pistämään viranomaisesta siksi pahasti silmään, että siitä syystä joutuivat paperikoriin odottamaan polttorangaistustaan. Asianomaisen seuran jäsenet kaikessa tapauksessa ovat tietämättömät, mitä tehdä. Lähettäkökö lisärahoja perään eli lähettäkökö karkulaista takaa-ajamaan tai jättääkökö sääntönsä kokonaan korkeimman huostaan tuolla vaivalloisella ja mutkikkaalla tiellä.

Kirkonkylän nuorisoseurasta muistan aikaisin keväällä lukeneeni tämän lehden palstoilla jotain ihanteellista. Seura oli uudestaan kerinnyt ja nyt muka levänneillä voimilla alkaa vireän toimintansa. Ihailtiinpa siinä tänä kesänä toimeenpantavista arpajaisistakin, jotka tunnustetun toimeentönnön tähden edellisenä kesänä jäivät pitämättä. Samassa oli myös puhetta oman talon rakentamisesta, joka tuossa tuokiossa oli kohoava kodittomalle seuralle suojaa antamaan. Lienee kuitenkin mennyt, kuten sanotaan, päivä hihaan heti kesän ensimmäisistä lämpimistä, koska sen koommin ei ole seuran toiminnasta kuulunut tuon taivaallista. Talohommissa on sen verran päästy eteenpäin, että seuralle aikoinaan ostettu rakennus oli eräänä kauniina kevät päivänä maahan jaotettu, jossa hirret ovat saaneet nurmella virua kylkeä kääntämättä. No niin! Asiaahan se on sekini. Jospa ensi vuoden innostuksessa siirrettäisiin hirret toiseen paikkaan, seuraavana kohotettaisiin niitä vähän salvoksille ja niin edelleen, niin voidaan sanoa: eteenpäin elävän mieli.

Työväenyhdistys ei ole tahtonutkaan toiminnallaan kerskua. Se nukkuu niin, ettei ole edes itsensä kiittäjää. Muuten sehän on kyllä useammasta mieleen, että se nukkuu, kunhan ei heräisi milloinkaan. Minun puolestani se toki voisi kyllä toimiakin, ehkäpä se antaisi toisille enemmän innostusta, kun perästä lähettäisiin asiaa ajamaan. Kilpailuhan se on nykyaikana tunnustettu tehokkaimmaksi vaikuttimiksi kaikilla aloilla.

No entäs sitten se meidän nuori palokunta. Enhän toki voi vielä sanoa, mikä siitä lapsesta tulee. Ensi alussa on näyttänyt hyvinkin terhakalta. Harjoituksia on pidetty toisinaan kaksi kertaa viikossa, vuosijuhla – jotenkin hyvin onnistunut – pidettiin kesäkuun 26. päivänä ja niin edelleen. Siis alku työn kaunistaa. Viime aikoina on kuitenkin palokunnassammekin alkanut ilmestyä epäilyttäviä lamautumisen oireita. Onpa täytynyt jättää harjoituksiakin pitämättä osanottajain puutteessa. Niinköhän käy, että tästäkin tulee sellainen kivuloinen rahjus, jota ainoastaan virallisilla vuosikokouksilla estetään kokonaan kuolemasta.

Nythän ne ovat taasen menneet matkoihinsa meidän rakkaat kesävieraamme, tukkipojatkin. Nyt 13 ja 14 päivän välisenä yönä soluivat viimeiset tukit alas Pajakan koskesta ja samaa tietä ne menivät kulettajatkin. Pitkään he jo paikkakuntamme yksitoikkoista elämää vilkastuttivatkin. Vaan nyt ei kuulu enää laulut koskilta, ei soitot lahdelm itla, – sillä kaikki ovat tukkipoikain mukana hävinneet.

Nyvästä näytöksestänne ja iloisesta reippaasta elämästänne olette te tukkipojat, toki vilpittömät kiitokset meiltä kuhmolaisilta ansainneet, joten kaihon tunteilla muistellen odotamme sitä aikaa, jolloin uusi kesä teidät uudelleen vieraaksemme houkuttelee.

kuhmolainen.

Kuhmoniemen nuorisoseurasta

“Kajaanin Lehti 6.8.1911”

Kun eräs kuhmolainen kirjeessään Kuhmosta koskettelee Kuhmoniemen nuorisoseuran toimintaa hiukan leikilliseen tapaan, joka kuka kenties kirjoittajan mielestä herättää innostusta seuramme jäsenissä, vaan joka myöskin, allekirjoittaneen mielestä ansaitsee hiukan toisenlaistakin referaattia kuin edellämainittu numerossa 81 ollut koskettelu on.

Mainittu kirjoittaja koskettelee useampia seuroja ja yhdistyksiä, mitä vaan Kuhmossa on ja luultavasti on hän sellainen henkilö, joka myöskin tuntee hyvin kaikki, on lähemmissä suhteissa kaikkiin. Minä puolestani en kykene tekemään selkoa kun ainoastaan kirkonkylän seurasta, jonka esimiehenä olen saanut kunnian olla vähän yli puoli vuotta ja siis luen velvollisuudekseni selostaa sen asiat tätä nykyä.

Tietääkseni ei ole vielä kirkonkylämme nuorisoseura aivan kokonaan kuollut, joskaan ei hiki otsalla palanne päivätyöstään. Vapunpäivästä lähtien ei ole seuramme toiminut, johon lienee syynä sen heikko ruumiin rakennus kuin myöskin yleensä käytännössä oleva kesäloma. Jos sitten lieneekin yksityisille jäsenille mennyt päivä hiaan, niin se on aivan eri asia. Keväällä oli kyllä aiottu toimia tämän vuoden laskuun paljon, vaan kukapa se kissan häntää pystyssä pitää, ellei kissa itse. Ja kukapa se meidänkin edestä edes aikookaan, ellemme tee sitä itse. Ja toivoa toki meidänkin sopinee vielä tähänkin maailman aikaan kaikkea hyvää ja aikoakin. Toki se ei liene vielä mikään varma lupaus, sitä vähemmin sitoumus, jota luullakseni ei kukaan seuramme jäsenistä mene seuran niskaan tekemään.

Ostettu talomme on kyllä maahan jaotettu. Ja ikävä kyllä että niin tehtiin, kun luultiin purkamaan ruvetessa, että se saa paikkansa kirkon vieressä, johon oli aikaisemmin sille luvattukin paikka. Ei se nyt aivan kirkon viereenkään olisi tullut, emmekä aivan viereen voi pyrkiäkään, vaan jospa pienen metsikön taakse, aivan toiselle kunnaalle. Tuo nyt ei vielä olisi ollut itsessään erehdys eikä mikään, jos vaan voisimme vielä saada sille paikan. Onhan se kyllä jo luvattu sitten perästäpäin toinen paikka, vaan se on niin syrjässä, että sinne rakentaminen vie talolta sen aineellisen arvon, joka sillä tulisi olla, jos mieli saada siihen koskaan lainaa. Ja kyllä kai ne puretut hirret täytyy viedä vaikka sinne, taikka tehdä niiden kanssa vaikka mitä ennenkuin voi panna käytäntöön senkään esityksen, jonka arvon “kuhmolainen” on tehnyt. Eräät seuramme jäsenet ovat kyllä ehdottaneet pysyvää paikkaa – myymistä, saaden jo ostomiehet rahakourassa tekemään tarjouksia, kumminkin sellaisia, jossa koituisi puhdas tappio. Rahoja on kyllä jotkut yksityiset henkilöt koettaneet pyytää lainaksi, vaan epäonnistuneesti ja johon on syynä se, että Kuhmon rahamiehet luulevat rahojensa hukkuvan sellaisessa paikassa, vaikkakin takaukseen saisi kuinka varmat henkilöt ja osaksi se, että rahamiesten silmissä vaikuttavimmat nuorisoseuran jäsenet ovat laiskoja pyytämään. Arpajaishommamme on kyllä suureksi osaksi laiskuu-

den tähden joutunut kärsimään, ollen myöskin syynä se, että näin keskuskesän aikaan ovat kaikki uinuvassa tilassa, että siinä vaan yhdet henkilöt saavat tehdä kaiken, joka ei suinkaan ole miellyttävää ja ketä miellyttää, niin koettakoon! Se on ennenkin täällä jo aivan tunnettu asia, että alkuunpannessa on kaikki, vaan kun jatketaan, niin ei ole ketään.

Se ihanteellisuus, jota kirjoittaja sanoo lukeneensa tämän lehden palstoilta, eli oikeammin saaneensa sellaista tuoksua nenäänsä, on luullakseni vaan sitä, että kun lehti heti painettua taitetaan ja sitten jonkun ajan kuluttua avataan, niin ummehtunut musteen haju tunkeutuu sieraimiin, vaan tuon ei luullakseni olisi pitänyt niin pitkäaikaista humalaa aikaan saada, vaan jos se vielä jatkuu, niin kummat on käsissä.

No olkoon tämä nyt jo selostettu sen, minkä tällainen aika tarvitsekaan ja olkoon tämä samaten tavallaan, kun mitä keväällinenkin nuorisoseurasta tämän lehden palstoilla oli, ainoastaan vaan asennon ottamista ja syvään hengitystä tulevien taivutusten varalta, kuin myöskin siltä varalta että lähenisimme ymmärtämään toisiamme, olosuhteitamme ja voimiamme, vaikka toiselta puolen sanotaankin, että kyllä se reki varsan opettaa.

A. T.

Kirje Kuhmoniementä. Ollaanko todellakin niin saamattomia.

Kajaanin Lehti 14.11.1910

Näin tulee ehdottomasti huudahtaneeksi katsellessa ja ajatellessa täkäläisen nuorisoseuran oman talon hanketta.

Viime kesänä muistaakseni oli tässä lehdessä kirjoitus samasta asiasta ja sillä seurauksella, että nuorisoseura todellakin heräsi toimintaan koko kesäisestä unestaan, jopa saatiin niinkin paljon aikaan, että seuran talon hirret liikahtivat jonkun matkaa paikasta toiseen. Mutta, kaikesta päättäen, näyttävät ne jäävän nyt sille paikalleen rauhallista talviuntansa lepäämään.

Olen kuullut, että varoja talon rakentamiseen noista valmiista hirsistä, tarvittaisiin tuosta puolentoistatuhannen paikkeille. Tiedän myös, puhuttuani Kuhmoniemen Säästöpankin herra esimiehen kanssa, että sanotusta pankista mielellään lainattaisiin kyseessä oleva summa, jos, kuten luonnollista, riittävät takuut saadaan.

Mutta miksi ei sitten takuita noin pienelle summalle ja noin hyvään tarkoitukseen saada? Minä tiedän, että päteviä takaajia kyllä on. Puuttuuko sitten asian ymmärrystä vai ollaanko niin surkeita materialisteja, ettei tahdota auttaa mitään edistyspyrinnöitä. Vai onko niin – sitäkin olen kuullut – ettei ketään ole edes pyydetty takaajaksi? En tahdo moittia ketään asianomaista, mutta ilmainen ihme se nyt vaan on, että seuran hirret vetelehtivät vuosikausia mätänemässä, kun ne varmasti voitaisiin taloksi tehdä, jos vähänkin olisi hyvää tahtoa ja asian ymmärrystä.

Ja niin kipeästi kuin taloa tarvittaisiin! Nuorisoseura, ja Palokunta eivät kykene mitään kunnollista aikaan saamaan ennen kuin on katto päin päällä.

Esitän siis, eikö voisi olla mahdollista, että nuorisoseura ja palokunta yhteisvoimin ryhtyisi taloa rakentamaan! Onko yksimielisyys voimaa, ja onko monessa paikassa edistysseurat yhdessä taloja rakentaneet.

Innostusta siis ja hyvää tahtoa vähän enemmän, hyvät kuhmolaiset!

F-i

Sananen kuhmolaisten yhdistyksistä

Kajaanin Lehti 15.11.1911

Kuhmolaiset ovat pyrintöjen harrastajia, yhdistykset ja seurat siellä kukoistavat! Näin ajattelee muukalainen, kun kuulee mitä siellä perustetaan ja mitä kaikkea aijotaan hommata, ja eipä syyttä, sillä jos ajattelee mitä esimerkiksi viimeisten vuosien – sanotaanpa viiden tai kuuden – aikana on pantu alkuun, niin ei siinä aivan vähää ole tällaiselle perukalle! Luetellaanpa muutamia esimerkkejä:

Oli kirkonkylässä sonniyhdistys, joka kuoli itsestään – yhdistys nimittäin, eikä sonni – sonni myytiin muualle palkittaviksi ynnä muuta.

Sitten hommattiin osuusmeijeriä – oltiinpa ostaa sille talo heti, – mutta kun se pantiin käyntiin, niin mistä kermantuoajat, ei niitä monta näkynyt. Saattoi sanoa niinkuin maan tyttö, joka oli ostanut vehnäsen leipurilta, jonka ”pullat” ovat hyvin pieniksi supistuneet: äiti hoi, missä nisu? Hän kun ei huomannut, että oli jo sen suuhunsa pannut (tositapaus). Niin oli kermantuoajienkin laita, he odottivat, näet kuinka se ensin rupeaa kannattamaan ja rasvarahoja jakelemaan viisaasti! No, se yritti, mutta viisaasti kyllä lopettikin ennenkuin konkurssi olisi tullut.

Perustettiin oriyhdistys, monen mutkan jälkeen saatiin orikin – ja hyvä – joka vielä elää ja antaa eloa, yhdistyksestä muuten kuulee vähän, vaan aina jotain. Osuuskauppa perustettiin myös – osuustoiminta kun silloin oli korkeassa hinnassa – mutta päinvastoin ovat toivotut voitto-osuudet talokkaille muodostuneet. Ovatpa ne ainakin pankkiasioita oppineet ja jotkut maitaan ”intäkkin” panemaan.

Nuorisoseuraa on jo luullakseni montakin kertaa perustettu. Viime perustamisen jälkeen sekin heti ryhtyi talon hankintahommiin. Ostettiin vanha makasiini, sahattiin lautoja ja lankkuja, makasiini hajotettiin – hirret säilyivät ehkä paremmin siten noin vuoden ajan, – kunnes ne toisaalle siirrettiin, nyt kokoon. Siellä ne nyt ovat, vaan ovat ne mielestäni supistuneet ajan kuluessa, kuivaneetko, tai ehkä polttopuun tarve jollakin! Muuten seura vielä elää, ainakin se pitää iltamia, muita ”pyrintöjen” merkkejä en juuri ole huomannut. Ikävä kyllä, sillä kun olisi niin paljon jaloja ja hyödyllisiä tehtäviä.

Työväenyhdistystä ei myös pidä unhottaa, järjestyksestä ynnä muusta sen iltamista on Kajaani Lehdessä ennen kerrottu. Mitään jalompia siemeniä ei ole nähty sen toiminnasta itäviksi, lieneekö niitä edes kylvettykään köyhälistön hikiseen maaperään.

Palokunta on ja oma talokin – ruiskuhuone. Se alussa suuria toiveita antoi, sinne kokoonnuttiin ilman ”säätjeroa” ja nuorekkaina marssittiin kesän ja hiukan toistakin. Vuosijuhlia – harvinaisen suurella osanotolla – vietettiin, rahoja kerättiin, joilla päätettiin hankkia lisää kalustoa, pukuja ynnä muuta. Mutta, ei niitä ole nähty, päätökset vaan pöytäkirjoissa kertovat tulevalle sukupolvelle isiensä urhokuudesta. Ei viime kesänä enää nähty reippaita palokuntalaisiamme lippuneen sillalla ja kaduillamme – sillä on meillä Kuhmossa, tulevalla kauppalalla, kadut, nimetkin heillä on, kilvet vaan puuttuvat. Niin, palokunta nukkuu, ei ole tulipaloja, jotka sen herättäisi, hälyy-

tyslaitoskin – vaikka päätetty – on vielä laittamatta. Kalustonhoitaja, herää! Päälliköt, vasen, vasen, mars! Nouskaa!

Tässä niitä on joukko yhdistyksiä, ei läheskään kaikki, on vielä maalaisseuroja, joku osuuskassa ja puimaosuuskunta ynnä muuta. Maanviljelysseura ja sen neuvojat kai niitä kuitenkin parhaiten elossa pitävät. Rautatietä tänne vielä hommataan – olin unhottaa sen – käyneeke sille samoin, sitä ei tahtoisi uskoa, vaan sehän vasta on aivan alussa.

Kuhmolaiset perustavat paljon, mutta jatko? Ei sillä hyvä, jos alku kaunis on, lopussa vasta kiitos seisoo. Herätkäämme!

A.

Kuhmoniemen kirkonkylän nuorisoseuralaiset

Kajaanin Lehti 31.12.1913

Kuhmoniemen kirkonkylän nuorisoseuralaiset panivat toimeen rekiretken tapaninpäivän iltana Siikalahden palolle, jonne on matkaa 11 kilometriä. Matkalle lähtijöiden oli sopimus kokoontua Nuorisoseuran talolle kello 3 aikaan. Pitkästä matkasta huolimatta oli moni kylällä koko aamupäivän innokkaassa lähtöpuuhassa. Ja kun lähtöhetki löi, alkoi kuulua rekiänsä rotina ja helyjen loilottelu, sillä kuhmolainen on huvitettu paljoista helyistä. Niin lähti sitten matkalle 12 hevuskuntainen joukko ja kuulemma matkan varrelta piti tulla vielä lisää.

Noin kolme kilometriä kulettuamme, tapasi meidät porosankarit, joista en saanut varmaa selvyyttä, ketä nuo olivat ja kuinka monta niitä oli, sillä se oli yksi silmän räpäys, kun huomasin, että meidän hevonen säikähdyksestä kurahti ravin toiselle puolelle metsään – ja kuski hätäntyneenä riensi hevosensa turpaan asettaakseen sitä, päästäen karkeitä ääniä poromiesten varomattomasta ajosta. Kuitenkin pulasta ehjin luin selviytyttiin ja tyytyväisiä oltiin, kun ei muillekaan pahempia seurauksia tapahtunut.

Tuo ajettava tie oli hauska metsäinen matka, joka monesta lienee tuntunut hyvinkin runolliselta. – Väliin virisi ilmoille sävel: ”Kuulkaamme korpeimme kuiskintaa”.

Onnellisesti pääsimme matkamme päähän, jossa talon vanha harmaahapsinen vanhus oli vieraita vastaanottamassa, tuumien ettei hän näin suurta joukkuetta osannut toivoakaan; ja emäntäväki kilvan ryhtyi toimittamaan kupin kuumaa kahvia huviretkelijöille.

Ilta kului sitten talon suuressa pirtissä leikkien ja hauskojen matkaseikkailujen selvittelyissä. Niistä kävi ilmi, että etenkin poromiesten kulku on alinomaista seikkailua, sillä poro viepi isäntänsä kiekuroiden milloin mihinkin tien haaraan.

Oltuamme talossa noin kolmisen tuntia ystävällisen talon väen parissa, lähdettiin hilpein mielin paluumatkalle. Nyt eivät enää poromiehet olleet hevosmiesten haittana, sillä sen niitä näki, kun ne hypäsivät pulkkuonsa ja läksivät täyttä laukkaa kiitämään kohti Multikankaan hauskoja harjanteita. Hevosjoukkue ajoi jälestä rauhallista kulkuaan kuuluen rekilöistä tyytyväisyyden sipinää. Näin kului matka hauskesti alusta loppuun saakka, josta lienee monen mieleen jäänyt hauskat muistot.

Mukana ollut

Suuret iltamat

toimeenpanee Kuhmoniemen kirkonkylän nuorisoseura omalla talollaan loppiais-aattoiltana arvokkaalla ohjelmalla, johon kuuluu: tervehdyssanat, runo, esitelmiä, laulua, Lalli (nelinäytöksinen historillinen näytelmä).

Sisäänpääsymaksut: 1:50 p., 1 mk, 75 p. ja 50 p. Lapset puolen.

Kajaanin lehti 31.12.1913

Luennot

Luennot ovat nyt pidetyt kaikissa niissä paikoissa, joissa ne oli ilmoitettukin toimeenpantaviksi.

Naapurinvaaralla, jossa luennot olivat nuorisoseuran talolla tämän kuun 3. päivänä, oli yleisöä arviolta viitisenkymmentä kuuntelemassa niitä niin kylmässä huoneessa, että vesi jäättyi lasiin.

Sotkamossa oli tämän kuun 4. päivänä samaten vähänlaisesti kuulijoita. Pakkanen ja samaan aikaan sattuneet jos jonkinlaiset kokoukset lienevät osaltaan siihen olleet jonkin verran vaikuttamassa.

Mutta Kuhmossa, jossa luennot pidettiin myös nuorisoseuran talolla loppiaisenä 6. päivänä, oli niitä seuraamaan kokoontunut yli 150 henkilöön nouseva kuulijajoukko.

Edellä mainituissa paikoissa luennoivat Eija Rihtniemi "Suomen perustuslakien historiallisesta kehityksestä" ja Toimi Leinonen "pyrsötähdistä ja meteoreista".

Ristijärvi oli luentotilaisuudessa hyvin edustettuna, loppiaisenä, tämän kuun 6. päivänä. Sillä, kun luennot alettiin Putkolasta puoli kuuden aikaan illalla, oli suuri pirtti kuin ahtautunut täyteen innokkaita kuulijoita. Siellä luennoivat Metsävainio ja Seppänen ja samoista aineista kuin mieslahdella.

Kajaanin lehti 9.1.1914

Kuhmoniemieltä

Anteeksi arvoisat lukijat, jos hiukan olen myöhästynyt, vaan parempi myöhä kuin ei milloinkaan.

Kuhmoniemen W.P.K. hiukan horrostilasta toinnuttuaan, jossa on jo monta vuotta levännyt, pani toimeen yleiset iltamat tämän kuun 7. päivänä nuorisoseuran ja W.P.K:n yhteisellä talolla, johon oli yleisöä kokoontunut runsaanpuoleisesti, enimmäkseen pensselillä houkuteltua väkeä. Mielenkiinnolla odotettiin arvokkaan ohjelman suoritusta ja oli pa siinä sitten katsomista ja kuulemista "siitä Kuhmon tavallisesta mallista poikkeavaa".

Ohjelma alkoi gramofonin soitolla, tervehdyspuheen piti opettaja Pekka Kontio, urheilun ja voimistelun avulla ruumiin kehittämistä ja hyvän voinnin saavuttamisesta. Puhe oli kuulemisen arvoinen. Seurasi sitten väliaika, pantiin gramofoni soimaan, joka puolisen tuntia vinkui hermostuttaen yleisöä. Tilapäisesti kokoonpantu naiskööri esitti laulua. Soololaulua odotti yleisö mielenkiinnolla ja puolisen tunnin kuluttua näyttämölle ilmestyikin joku herrasmies lihamyly kädessä ja keppi toisessa alkaen huitoa kepillä ja puhuen ajattelemattomin sanoin, suureksi ikäväksi yleisöä loukaten. Kuten muistan, muutamat sanat kuuluivat seuraavasti: "Täällä kuhmossa on yleisö vielä siksi kehittymätöntä, että se ei ansaitse soolo-laulun kuulemistä, eikä se siitä ymmärrä mitään, koska se ei osaa vielä lausua sanaa Soolo". Näitä sanoja säesti gramofonin soitto hiukan aikaa näyttämön takana vinkuen ja herrasmies poistui lavalta. Väliajalla pantiin peli soimaan ja vihdoinkin saimme nähdä kuhmolaisten kynäseppien sepittämän näytöskappaleen tai vuorokeskustelukko lie ollut, siitä en päässyt selville. Se esitettiin tavallisen sujuvasti kokoonpanoon nähden. – Ja taaskin väliajalla peli soimaan ja sillä tavalla oli taas tunti jälellä. Näytöskappale "Kirjavista hameista" esitettiin jotakuinkin välttävästi ottaen huomioon, että näyttelijöistä suurin osa oli ensikertalaisia tai vähemmän harjaantuneita. Varsinainen ohjelma loppui siihen ja jopa sitä olikin, ainakin väliaikoja ja gramofonin soittoa. Iltamat lopetettiin karkelolla.

Tämän yhteydessä muutama sana W.P.K:n toiminnasta. Kuten muistan, oli tämän lehden numerossa 17 ylistys, jossa palokunta ylistettiin hyvin korkealle. Ikävä vain, että se on ollut tähän asti sanoissa, eikä töissä. W.P.K. on kylässämme ollut useampia vuosia vaan sen toiminta on ollut niin laimea, että se on nukkunut todellakin ijaistyden unta. Harjoituksia ei ole pidetty kuin yksi tai korkeintaan kaksi vuodessa ja muuta toimitaa ei ole minkäänlaista ollut. En tiedä, onko ollut päälliköissä vika vai eikö ole ollut yleisöllä harrastusta. Nyt olisi todellakin hyvä tilaisuus pitää harjoituksia, kuin on talo, jossa sopii, vaan eipä niitä ole kertaakaan näkynyt harjoituksissa käyvän, niin hyvä asia kun onkin palokunta ja sen tarkoitus. Sen toiminta, kuten sanottu, on ollut tähän asti aivan surkuteltavalla kannalla, vaan tottapa se tästä lähtien virkistyy koskapa muut entiset toimivat seurat tahdottaisiin aivan kokonaan lopettaa, kuten nuorisoseura, joka on näihin asti toiminut ripeästi paikkakunnallamme ja toivottavas-

ti tulee eteenkinpäin toimimaan. Nuorisoseurako siis kumoon – ja palokuntako voimaan? Onpa se ihana aate todellakin kylämme säätyhenkilöissä.

Jorma

Kuhmoniemen "Jormalle"!

Pitkän kirjoituksenne johdosta tämän lehden 19 numerossa muutama sananen: Onko nuorisoseuralla yksinoikeus iltamien pitoon paikkakunnallamme tai onko kateutenne todellakin niin suuri kuin kirjoituksenne osoittaa ja onko se hajaantumistilassa – kuten huhutaan – että Tekin sen johtajina kovasti säikähdätte, kun joku muu yhdistys rohkenee hyvällä menestyksellä toimia iltamilla ynnä muuta? Terve järki kyllä käsittää, ettei vapaapalokunta nuorisoseuran toimintaa tukahuttaa tahdo! Onko kukaan W.P.K:n puolesta ollut niin halpamainen, että olisi koettanut sanomalehdissä enemmän kuin muutenkaan, iltamianne – joita sen puheenjohtaja itse on sinne selostanut – alentaa vaikka todellista syytä kyllä usein olisi ollutkin? Nimenomaisia iltamia, joiden ohjelmana on ollut: puhe, jonka vakituinen esittäjä ei osaa erottaa kirjaimia d ja t ja käyttää vieraskielisiä sanoja, kuten viimein nuorisoseuran iltamissa "kroklemi" (pitäisi olla probleemi) ja niin edelleen, joita ei kuitenkaan osaa oikein lausua; huonoa sisäänlukua "Pellervosta" ynnä muuta runonlausuntoa hiljaisella äänellä, jota keskellä salia istujat eivät saata kuulla; laulua, jossa eräs tunnettu ääni aina aiheuttaa vaikean alun ja pikaisen lopun – luultavasti omalla tavallaan säästääkseen kuulijain korvia ja hermoja, ja niin edelleen.

Mitä W.P.K:n toimintaan tulee, on sepustuksenne ja arvostelukynne sikseen ala-arvoista ettei siihen ansaitse vastata eikä tämän lehden tila ole niin joutava kuin luulette. Sen tähden en ryhdykään enempään väittelyyn lehdissä vaan kehoitan Teitä lukemaan teosta, nimeltä: "Pikku sieluja"!

Lalli

Kajaanin Lehti 20.2.1914

W.P.K. eli vapaapalokunta

Kuhmoniemieltä

Kaikuja Kajaanista 5.3.1914

Ihmetellen olen lukenut kirjoituksia Kajaanilehden palstoilla Kuhmoniemieltä. Miksihän eivät kynäsankarimme, kuten Lallit ynnä muut, mitä kaikkea lienevätkin, ole voineet kirjoitella mitään muuta, kuin tuollaisia halpamaisia kirjoituksia; olisihan paikkakunnaltamme aina jotakin muuta kirjoitettavaa. Ovatpa kynäilijämme menneet niinkin pitkälle, että ovat hyökänneet kaikista pikkuseikoista toistensa kimp-puun, kuten esimerkiksi kirjaimien lausumisesta, laulutaidosta ynnä muusta.

Parempi olisi, rakkaat Kuhmon kynäsankarit, että riiteleisitte suusanallisesti, jos teille vähänkään on luotu puheenlahjaa; mutta varmaan olette pelänneet puheenlahjanne ja leukaperienne huonoutta, kun olette turvautuneet kynäsotaan keskenänne.

Toivoisin, että tästä lähtien herjaisitte suusanallisesti toisianne, ettei paha sisunne tulisi kuuluksi ulkopuolella kotoista piiritä, jos kuinkaakin kuuluja olisitte riidan halustanne omien rajojenne sisällä. Toivottavaa se olisi, ettei tuollaisia typeriä sepustuksia lähetettäisi leh-tien palstoille, kuten esimerkiksi oli kirjoitus Lallilta Kajaanilehden 21 numerossa, jos kerran parempia ette voi kyhätä.

Yllä mainitun Lallin kirjoituksen johdosta tahdon "vaan" maini-ta sen, että on hyvin ikävää, kun paikkakunnallamme ei ole ketään korkeamman opin saanutta, joka voisi esiintyä puheiden ja esitel-mien pitäjänä iltamissa, joten on täytynyt turvautua sellaisten henki-löiden apuihin, jotka eivät ole niin oppineita, että voisivat ja osaisivat lausua d ja b -kirjaimet, kuten ne, joiden kieltä on muokattu niiden käyttämisessä pienuudesta pitäen. Eiköhän tuo Lalli voisi ruveta an-tamaan tunteja niille, jotka eivät osaa lausua oikein kaikkia kirjaimia ja vieraskielisiä sanoja, jos vaan oma kielensä lienee kyllin mukautu-vainen.

Opetusta tarvitseva.

Kuhmon kuulumisia

Savon Sanomat 12.6.1914

Helluntaita vietettiin täällä oikein juhlallisesti kuhmolaiseen malliin. – Ei vanhaan malliin. – Väkeä oli aika runsaasti kirkonkylällä. Lauantai-iltana oli iltama Seuralassa ja Torpalla. Seuralassa olivat iltamat Nuorisoseuralla. Ohjelmassa oli puhe opettaja Pekka Kontiolta, runo ja kertomus. Näyteltiinpä vielä nelinäytöksinen kappale Lalli, joka meni jotenkin hyvin. Lopuksi oli tanssia ja leikkiä aina pikkutunneille saakka. Yleisöä oli iltamassa runsaasti.

Kuuluipa Helluntain iltapäivänä kuiskeita, että Nurmeksen W.P.K:n soittokunta panee toimeen iltaman kello 6. Ja aivan oikein. Kun kello puoli seitsemän menin Seuralaan, niin oli pihallakin ihmisiä sankat joukot eteisessä. Lipunmyyntipaikalla oli myös väentungos mutta sain kuin sainkin lipun yhdellä markalla. Olisi saanut puolellakin, mutta olisivat minua vanhaa miestä seisottaneet. – Ohjelma oli monikappaleinen ja sai soittokunta yleisöltä runsaita suosionosoituksia. Kyllä kai se olikin ensikerta, kun Kuhmossa kuultiin torvisoittoa. Näyttelivätpä he vielä kappaleen ”Yökausi lahdella”, joka meni valan mainiosti. Lopuksi oli tanssia ja leikkiä. Yleisöä oli salin täydeltä.

Toisena Helluntaipäivänä lähtivät palokuntalaiset huvimatalle Laitilaan, jonne myös lähti edellämäinittu soittokuntakin. – Moottori rupatti ja alkoi hiljalleen liukua eteenpäin vetäen tervavenettä mukanaan. Se oli täynnä väkeä. Toinen pieni moottori ikäänkuin ilkkuen kierteli mutkia, kun isompi ei päässyt niin pian liikkeelle. Soiton kaikeudessa hävisi tuo huvimatka niemen taa.

Hypähdin pyörän selkään ja läksin kotia ajelemaan. Mieltiväisenä kuljin ja ajattelin runoilijan sanoja: ”Rauha kaikki rakentaa. Riita kaikki hävittää”. Niinpä taitaa olla Kuhmoniemelläkin, sillä kun nuorisoseura ja palokunta olivat yksimielisiä, niin saivat rakennetuksi talon, mutta nyt on tullut eripuraisuus ja se uhkaa kukistaa koko talon, sillä takausmiehet ovat sanoneet velan perittäväksi ja lienevätkin kaikki palokunnan puolella. Vaan lieneekin nuorisoseuralle parempi, että pääsee pois koko talosta, sillä kovin suuri on se rahamäärä, joka täytyy suorittaa yleisistä maksuiltamista yhteiseen kassaan. Yleensä ovatkin palokuntalaiset kovin sotilaallisia täällä Kuhmossa. Mutta toivoisin kuitenkin, että saisitte sulan sovinnon.

Toivotan nyt kaikille hauskaa kesää ja sitä hauskeempaa juhannusta.

Hannes

Kuhmoniemen Suojeluskunta. Hiihtokilpailut ja iltama, jossa muun muassa esitetty "Lalli"

Kajaani 4.4.1923

Kuhmoniemen suojeluskunta toimeenpani ensimmäisen pääsiäispäivän aamuna suojeluskunnan ja Kainuun rajavartioston Kuhmoniemen komppanian välisen 20 kilometrin joukkuehiihtokilpailun viisimiehisin joukkuein, joista aina kolmen parhaan tulos otettiin huomioon. Kilpailtavana oli suojeluskunnan v & urheiluseuran lahjoittama kiertopokaali, jonka vuodeksi sai haltuunsa Kuhmo Kainuu keskiajalla 1h 11min 42,1 s, suojeluskunnan joukkueen ajan ollessa 1.22.25,1.

Seuraavia yksityistuloksia saavutettiin:

1. A. Ollila, Kuhmo Kainuu, 1.09.20;
2. A. Hyttinen, Kuhmo Kainuu, 1.10.03;
3. K. Lukkari, Kuhmon suojeluskunta, 1.14.54;
4. J. Kukkonen, Kuhmo Kainuu, 1.15.44;
5. A. Niva, Kuhmo Kainuu, 1.16.53;
6. A. Riihonen, Kuhmon suojeluskunta, 1.17.32;
7. J. Heikkinen, Kuhmon suojeluskunta, 1.34.50.

Kolme keskeytti. Hiihto tapahtui järven jäällä, joten, kun kelikin oli hyvä, saatiin mainioita aikoja.

Kaikille matkan hiihtäneille jaettiin palkinnot, joina oli hopeaisia arvoesineitä kolmelle parhaalle hiihtäjälle, sekä kunniapalkintoja, muun muassa Kainuun rajavartioston lahjoittamat kilpailun voittajalle ja suojeluskunnan parhaalle hiihtäjälle.

Illalla oli suojeluskunnan järjestämänä onnistunut iltama, jossa ohjelmana oli opettaja Kontion arvokassisältöinen puhe kristinopin levittämisestä Suomeen, runo, kertomus, palkintojen jako ja Eino Leinon kirjoittama kolmenäytöksinen näytelmä "Lalli", mikä on suurimpia kappaleita, mitä Kuhmoniemiellä on pitkiin aikoihin näytelty. Sen esitys onnistui erittäin hyvin. Parhaimman tunnustuksen ansaitsevat pääosien esittäjät, P. Homanen Lallina, rouva Melentjeff Kerttuna ja neiti Huttunen Sinikkana. Myös kersantti Vähäkainuu Tuurana, alikersantti Keltanen Inkona ja paikallispoliisi Ylönen Henrikipiispana hyvin yhteisnäyttelemistä täydensivät. Esityksen arvokkuutta suuresti lisäsivät taidokkaasti maalatut savupirtin kulissit ja asiallinen puvusto, jonka Kajaanin Näytelmäseura oli korviotta antanut suojeluskunnan käytettäväksi ja josta avuliaisuudesta suojeluskunta lausuu seuralle parhaimmat kiitokset.

Yleisöä oli kertynyt sk-talon sali täyteen ja oli se innostunut näkemäänsä.

Kainuun mailta

Sotkamosta Ontojoelle matkustin Vuokatti II:ssa. Laivateitse on tämä väli 35 kilometriä. Kiimosjärvellä eivät näköalat ole erittäin kauniit. Mutta viljelykselle otollisia mutasoita on aika paljon Kiimosjärven rantamilla. Sotkamon pitäjän alueella löytyykin tavattoman suuret alueet hyväpohjaisia, heinäviljelykselle sopivia soita, mutta niiden käyttö on vasta alkuasteellaan.

Ontojoelta Kuhmoniemielle on säännöllinen autoliikenne joka päivä.

“Kuhmon-auto” oli miltei täyteen ahdettu tavarakollia. Meitä matkustajia saatiin kumminkin sopimaan täytteeksi kuusi henkeä. Matka Ontojoelta Kuhmoon (kansankeskeinen nimi) on 42 km. Enimmäkseen on väli metsätaivalta ja tie paikoittain perin kehnoa. Välillä on myöskin noin 300 m leveä Tervasalmi, jonka yli soudetaan lautalla, joka on niin mitätön, että tuskin isonpuoleista autoa kantaa.

Kuhmoniemen kirkolle saavuimme klo 7. Passintarkastus! Laskeutuessani alas autosta, silmäili minua heti perin tarkasti joukko rajavartiosto-sotilaita, joista eräs tuli luokseni ja kysyi: “Onko herran kuhmolaisia?”. Vastattuani kieltävästi, kehoitti näyttämään passin... Etsin pinkan papereita “passiksi”, ja pääsin pälkähästä!

Katselin kirkonkylää ja totesin erehtyneeni mielikuvissani tämänkin paikan suhteen. Komea ja iso kylä täältä korven kolosta löytyi! Aika siistejä taloja runsaasti, varsinkin kauppoja. Niissä näyteikkunoitakin, nimikilvin varustettuna ja niin edelleen. Ja itse seutu – luonnonihana! Kuhmoniemen kunta sijaitsee Oulun läänin kaakkoisimmassa kulmassa vasten Venäjän rajaa. Kirkolle on matkaa Nurmeksesta 80 km ja Kajaanista 110 km.

Pitäjän pinta-ala on tavattoman laaja. Jonkinlaisen käsityksen laajuudesta saa, kun vertaa lukuja: Kuhmoniemi 4,739,2 km², Ylihärmä 129,3 km². Edellinen on lähes 40 kertaa niin suuri kuin jälkimmäinen. Kunnan väkiluku (1922) 7,556 henkeä. Ei siis kahtakaan henkeä km² kohti! Tilaa on Kuhmossa!

Maantietä on kunnan alueella 279,9 km. Kuhmoniemen kautta käy ikivanhoja kulkuteitä Vienan Karjalan puolelle, joiden käyttö Muurmanin radan valmistuttua ynnä muista syistä on vähentynyt mitätömiin. Kauniita luonnonnähtävyyksiä löytyy pitäjässä paljon. Historiallisista muistopaikoista voi mainita: Jonkerin rajakivi (1595-1618), Lauvuskylässä on rajalinnan jäännökset, Lammasperässä Komulan rantapatterit ja Varpuniemen patterit; Vieksin kylässä Kivijärven routokalliossa on merkillinen “Lapin kirkko”.

Kuhmo on kuulunut aikoinaan Sotkamon emäseurakuntaan. Erotettu kappeliksi siitä 1753, kirkkoherrakunnaksi 1856. Kirkko on iso, puusta rakennettu 1816. Se sijaitsee kauniilla paikalla. Hautausmaa on noin kilometrin päässä kirkosta erittäin ihanalla Lammasjärven niemekkeellä. Ikävällä täytyy kumminkin todeta, että kalmisto oli perin huonosti hoidettu. Pitäjän kaukaisimmalla rajakulmalla on Lentiiran kappeli, sillä puinen rukoushuone, rakennettu 1812.

Pitäjässä on aika runsaasti pienempiä teollisuuslaitoksia, sahoja ja

Vaasalle kirj. Vald. M-ki. 2

– kymmenkunta vesimyllyä!

Maamiesseuroja on kunnassa neljä. Niiden toiminta on aika vilkasta. Toisilla niistä on muun muassa oma kirjasto. Jäseniä yhteensä 220.

Sivumennen voin mainita, että maamiesseuratoiminta – mikäli voi vuosikirjasta päätellä – on Kuhmon kihlakunnassa perin voimakasta, kun ottaa huomioon paikalliset olosuhteet, jotka suinkaan eivät ole maamiesseurojen toiminnalle edulliset. Toiminnan vilkkauden voi pääasiassa laskea Kajaanin Maanviljelyseuran sihteerin, Lapualais-syntyisen, A. Fräntin ansioksi.

Kuhmoniemiellä ei ole yhtään nuorisoseuraa. Kirkonkylän seura – muita ei lie ollutkaan – nukahti 1918 ja ei ole sen jälkeen herännyt. Talo myytiin huutokaupalla ja on nykyisin rukoushuoneena. Jonkinlainen ”vapaaehtoinen palokunta” on toimessa hiljaisesti.

Työväenyhdistyksiä on toiminut ”akkijyrkin” periaattein.

Kansakouluja on nykyisin seitsemän. Oppivelvollisuuslain mukaan niitä tulisi (joskus) olla 18. Olin keskusteluissa vaikutusvaltaisten kunnallismiesten kanssa ja olivat he oppivelvollisuuslain toteuttamiseen nähden kunnassaan, sitä mieltä, että ”lain kirjain” toteutuu ainoastaan asuntolakansakouluja muodostamalla. Opettajia on aivan mahdoton saada ja jos saakin – suurella palkalla epäkompetentteja! – Helppo oli laatia oppivelvollisuuslaki, mutta ”hikinen urakka” on sen toteuttaminen Suomen korpikulmilla, tuumivat ukot täällä päin.

Asuin H-n majatalossa. Kuulin talon surullisen tarinan: pari vuotta sitten oli asuinrakennus palanut ja samalla tuli tuhonnut kaksi talon ainoata poikaa, joista toinen oli ollut 23-vuotias ja toinen 15-vuotias. Uusi kaunis rakennus on entisen paikalla. Talon väkeen kuuluu nykyisin isäntä, emäntä ja kaksi heidän aikuista tytärtään. Toisella tytöissä vallan erinomaiset lahjat (mielestäni) maalailuun. Huomiotani nimittäin herätti taulut, joita oli useita huoneitten seinillä. Varsinkin eräs vanhanaikuista tuparakennusta esittävä maalaus, melankoolisine väreineen herätti mielenkiintoani. Kysyin tytöltä, kenen tupaa se esittää.

– Sehän on se entinen, palanut koti, tyttö vastasi.

Tiedustelin, kuka tämän ja nuo toiset taulut on maalannut.

– Minähän heitä oun ajankuluksi töhrinnä, selitti tyttö punastuen. . .

Keskustelimme sitte asiasta ja minä koetin parhaani mukaan ”maalata” asiaa niinpäin, että neiti ensisopivassa matkustaa Helsinkiin ja Ateneumiin. Ei sanonut olevan tilaisuutta. Tauluja katsellessani tuli mieleeni: kuinka paljon lahjakkaita nuoria onkaan Suomen saloilla, jotka ”jeävät kottii ku ei oo aikoo eikä mahdollisuuksia peästä saamaan kouluopetusta. . .”

Keskellä Kuhmon kirkonkylää on äskettäin palaneen sahamyllyn rauniot. Palo on ollut murhapoltto. Menin paikalle tarkastelemaan raunioita. Sattumalta kepsutteli siihen myöskin pari ukkeliä, joista toinen terhakasti selitti:

– Tuolta oli hiipinnä mehtän laijasta ja heittännä ripuläjään palavan tuohikäppyrän. Tuolta oli sitten pajantakkaa kahtonu, sytykö se. . . ja sytyhän se ja palloo rapsautti. Kommee juhannuskokko,

mutta jäepäs soamatta vakuutusrahat! – jutusti ja nauroi ukko. Poliisitutkinnossa oli selvinnyt, että sahanomistaja oli luvannut polttajalle 100,000 markkaa! Ja mikä asiassa harvinaisinta – murhapolttaja vakuutusyhtiön asiamies!

Pitäjään on sijoitettuna yli 200 Karjalan pakolaista, joista lähes puolet lapsia. Kävin eräässä pakolaislasten kodissa, jossa siisteys ja järjestys oli mallikelpoinen. Lapsille pidetään säännöllisesti kansakoulua iltapäivisin. Tässä talossa oli yksinomaan vilkkaannäköisiä poikia, ja heillä ”mestarina” terhakka ja ystävällinen helsinkiläinen ikäneito.

Saatuani asianmukaiset tiedot kunnallislautakunnan esimies V-ta, palasin sunnuntaita vasten yöllä Sotkamoon.

Menin kirkkoon sunnuntaina. Kirkko on hyvin kookas, mutta lehtereitä ei ole. Ei myöskään urkuja. Erittäin hyvä-ääninen lukkari johdatti veisuuta ”ilman vain” ja hyvinhän tuo kävi! Nuori apulaispappi saarnasi reippaasti ja – vakuuttavasti. . .

Kirkonmenojen päätyttyä lähdin kiipeemään kellotapuliin. Minua ihmetytti ruumisarkut ja seppeleet, joita oli runsaasti tapulin komeoissa. Tiedustelin asiaa joltakulta ukolta.

– Ka, suntiohan niitä myöpi. . . hän selitti.

Käytännöllisesti järjestetty!

Suojeluskuntatoiminta Kuhmoniemiellä

Kajaani Lehti 15.4.1925

Kuhmoniemen suojeluskunta ja Lotat olivat järjestäneet Kuhmoniemen kirkolle propagandatilaisuuksia Pääsiäispyhinä, jolloin pitäjäläisten on tapana saapua sankoin joukoin pääsiäismarkkinoille.

Lauantaina, huhtikuun 11. päivänä oli isänmaallinen juhlatilaisuus suojeluskunnan talolla. Tilaisuudessa esitettiin filmi, jossa nähdään Karjalan vapauden patsaan paljastaminen ynnä muuta. Puhujina esiintyivät valistusohjaaja Lyytikäinen ja aluapäällikkö V. Ylönen.

Sunnuntaina oli Lottien iltama suojeluskunnan talolla. Ohjelma alkoi sekakuoron laululla, joka suoritettiin olosuhteisiin katsoen erinomaisen hyvin. Kuoron sointipuhkaus oli hyvänä todistuksena siitä tarmokkaasta ja asiantuntemuksella tehdystä työstä, minkä kuoron johtaja, opettajatar Riihonen on kuoronsa kanssa tehnyt. Opettajatar, rouva Riihonen piti tervehdyspuheen, joka erinomaisen sisältörikkaana ja Lotta-työtä selvittävänä otettiin innokkain suosionosoituksin vastaan. Linnankoskea esitti hyvin onnistuneesti neiti Korhonen, jonka jälkeen ohjelman täytteeksi valistusohjaaja Lyytikäinen kertoi hauskaasti muutamia murrejuttuja. Illan ohjelman lopetti Minna Canthin kirjoittama näytelmäkappale "Anna-Liisa". Huolimatta lyhyestä harjoitusajasta esitettiin kappale täydellistä tunnustusta ansaitsevalla tavalla. Anna-Liisan liikuttava kohtalo nostatti myötätunnon kyöneleet monen katsojan silmiin. Kuhmoniemen näyttelijävoimat saakoon kiitoksen kauniista harrastuksestaan.

Pääsiäismaanantaina kokoonnuttiin jälleen suojeluskunnan talolle ja oli yleisöä saapunut tuvan täydeltä. Kun oli ensin laulettu yksinäisesti, selosti valistusohjaaja Lyytikäinen niitä velvollisuuksia, mitä suojeluskuntatyö asettaa jokaiselle suojeluskuntalaiselle ja Lotalle. Runon "Idän vartiossa" lausui rouva Melentjeff, jonka jälkeen valistusohjaaja Lyytikäinen esitti yksinlaulua rouva Recharadin säestäessä. Vielä oli ohjelmassa sekakuoron laulua ja valistusohjaaja Lyytikäisen esitelmä "Kommunismmin suhteesta uskontoon" sekä filminäytöntö. Lopuksi sai nuoriso tilaisuuden lyhyeen karkeloon.

Kuten muuallakin Kainuussa, niin Kuhmoniemielläkin on porvareiksi tiedettyjen kansalaisten keskuudessa havaittavissa epäroivää suhtautumista suojeluskuntajärjestöön. Erinäiset arvovaltaiset pitäjäläiset ovat aktivistisesta toiminnasta syrjässä, vaikka on syytä uskoa, että heidän mukana olemisensa olisi hyvänä esimerkkinä monelle välinpitämättömälle.

Muuten on syytä Kuhmoniemen suojeluskuntalaisille huomauttaa, että suojeluskunnan järjestämiin juhlatilaisuuksiin ja iltamiin on ehdottomasti saavuttava suojeluskuntapuvussa.

Vielä on mainittava, että Pääsiäispäivän aamuna kello 6 suoritettiin Kuhmoniemen suojeluskunnan ja Rajavartioston Kuhmo-Kainuun komppanian välillä hiihtokilpailu 20 km murtomaahiihdon kiertopalkinnosta. Voittajana selviytyi Kuhmo-Kainuu, jonka viiden miehen keskiaika oli 1 h 38 min 48 s, suojeluskunnan vastaavan ajan ollessa 1 h 50 min 58 s. Suojeluskuntalaisten parhaista hiihtäjistä olivat eräät suvainneet jäädä saapumatta kilpailuihin. Paras hiihto aika

oli O. Mikkosella, Kuhmo-Kainuu 1 h 31 min 36 s.

Soittokuntahanke Kuhmoniemen suojeluskunnassa

Kajaani 28.11.1928

Kuhmoniemen suojeluskunnalla oli viime lauantaina ja sunnuntaina ampumakilpailut ja niiden loputtua alkoi juhlaillama ja soittokunnan perustava kokous suojeluskuntatalolla.

Iltamaan oli saapunut runsaasti yleisöä. Kun aluksi oli laulettu joukolla "Nälkämaan laulu", puhui rahastonhoitaja Aarne Pylvänen aiheesta "onko ampuminen urheilua?". Sen jälkeen lausui neiti Elsa Honkonen mieliä lämmittävästi tilaisuuteen sopivan runon. Väliaikana tarjoilivat Lotat virvokkeita.

Ohjelman jälkimäiseen osaan kuului laulua, jota paikkakunnan sekakuoro rouva Laina Riihosen johdolla kauniisti ja hyvin viimeisteltynä esitti sekä lehtori A. E. Taipaleen esitelmä "yksiäänisen joukkolaulun asemasta ja kehityksestä eri aikakausina".

Ampumakilpailujen kolme kiertopalkintoa ja joukon mieskohtaisia palkintoja jakoi aluepäällikkö Ylönen. Lopuksi esittivät suojeluskunnan nuoret reippaasti ja hyvästi kolminäytöksisen kappaleen "Egyptin pimeys".

Soittokunnan perustava kokous pidettiin leikkien lomassa. Kysymyksen alusti ja puhetta johti lehtori A. E. Taipale ja pöytäkirjaa piti nimismies T. Sihvo. Läsnäolijat tervehtivät innostuksella soittokuntalotetta ja ilmoittautui siihen heti 16 soittajaa. Johtajiksi esitettiin muun muassa opettaja I. Kaasosta ja rouva Laina Riihosta. Johtajakysymys samoin kuin soittokunnan ja suuren yksiäänisen kuoron järjestämistä koskevat seikat jätettiin esikunnan tehtäväksi.

Jo huomennä on soittokunnan jäsenillä ensimmäinen teoreettinen harjoitus rouva Riihosen johdolla. Torvien saavuttua alkavat varsinaiset soittoharjoitukset.